

NORGES BONDELAG

Klima- og miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Finn Erlend Ødegård
+47 92 85 84 95

Vår dato
02.01.2014
Deres dato
02.09.2013

Vår referanse
13/00980-4
Deres referanse
12/3333-

NOU 2013:10 Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester.

Norges Bondelag viser til Miljøverndepartementets høringsbrev av 2. september 2013 om NOU 2013:10 Naturens goder - om verdier av økosystemtjenester og gir med dette svar på høringen.

Bakgrunn:

Med FNs økosystemstudie "Millennium Ecosystem Assessment" (MA) som ble lagt fram i 2005, ble økosystemtjenester som begrep for alvor satt på dagsorden. Økosystemtjenester skal synliggjøre at naturen bidrar med helt konkrete tjenester som menneskene har direkte og indirekte nytte av. Denne FN-rapporten konkluderer med at økosystemenes evne til å levere tjenester er redusert og at det er fare for at de økonomiske og sosiale kostnadene vil tilta i stadig økende tempo hvis vi ikke reduserer vår belastning på miljøet.

MA ble etterfulgt av prosjektet "the economics of ecosystems and biodiversity (TEEB), som konkluderer med at mye av årsaken til vårt store forbruk av økosystemtjenester skyldes at tjenestene framstår som gratis eller billige å utnytte. TEEB påpeker at knappheten på økosystemtjenester må synliggjøres for alle som utnytter dem. Lover, forskrifter, avgifter, subsidier og andre rammebetingelser som offentlige og private aktører handler under, må reflektere knappheten på, og betydningen av økosystemtjenestene.

TEEB-prosjektet er den direkte foranledningen til at Miljøverndepartementet i oktober 2011 oppnevnte ekspertutvalget for verdier av økosystemtjenester. I sitt mandat skulle utvalget blant annet vurdere om rammebetingelsene private og offentlige beslutningstakere handler under i tilstrekkelig grad formidler betydningen av, og knappheten på økosystemer og økosystemtjenester.

Generelt:

Norges Bondelag mener utvalget har gjort et grundig arbeid for å få fram kunnskapsstatus for økosystemene og vurdering av aktuelle metoder for verdsetting av økosystemtjenester.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: Postboks 9354 Grønland 0135 OSLO	Besøksadresse: Landbrukets Hus, Schweigaardsgate 34 C 0191 OSLO	Telefon: 22 05 45 00	E-postadresse: bondelaget@bondelaget.no
Norges Bondelag Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 939678670 Org.nr.: 985063001 MVA	Bankkonto: 8101.05.12891 Bankkonto:: 8101.05. 91392	Internett: www.bondelaget.no

Norges Bondelag mener verdsetting av økosystemtjenester og miljøbelastning kan være et nyttig verktøy for å styrke kunnskapsgrunnlaget før beslutninger tas. Samtidig er det viktig å erkjenne begrensningene som ligger i verdsettingsmetodene og at ikke alle virkninger av et planlagt inngrep verken er praktisk mulig eller faglig forsvarlig å prissette. Det må uansett ligge en helhetlig vurdering til grunn for beslutninger som berører økosystemtjenester og miljøbelastninger.

Jordbruksarealenes betydning som økosystemer:

I Norge viser beregninger utført av Statistisk sentralbyrå at folketallet vil øke til 6 millioner innen 2030. For å opprettholde landets selvforsyning av matvarer må matproduksjonen øke med 1 % per år fram mot 2030 for å holde tritt med befolkningsveksten. FAO har beregnet at verdens matproduksjon må øke med 60 % fram mot 2050. Dette er både begrunnet i at verdens befolkning forventes å øke til 9 mrd innen 2050 og at matkonsumet dreier over mot mer kjøtt og melk.

Matproduksjon er helt essensiell for å dekke menneskenes behov og kan ikke stilles opp mot målet om å bevare økosystemenes funksjon og biologisk mangfold. Norges Bondelag vil fremholde at det overordnede målet må være både å dekke verdens befolknings matbehov og samtidig sikre økosystemenes funksjon og det biologiske mangfoldet.

Jordbruk står i en særstilling når det gjelder økosystemtjenester. På den ene siden gir jordbrukslandskapet mat til en voksende befolkning. På den andre siden innebærer moderne jordbruksdrift bruk av plantevernmidler, avrenning av næringsstoffer og erosjon som påvirker økosystemene negativt. Som et tredje element skaper jordbruksdrift og utmarksbeiting med geit, sau, storfe og hest viktige leveområder for mange arter. Over 1/3 av rødlistas 2400 truede arter har tilhold i jordbrukets kulturlandskap. Herunder er over 300 arter truet på grunn av at sau og storfe slutter å beite i utmarka. Svært mange arter har gjennomgått en evolusjonær utvikling i løpet av Europas siste istider som er tilpasset et lysåpent landskap som ble laget av store graseterer som f.eks. europeisk bison, urokse og visent. Mange engplanter, sopp og insekter har tilpasset seg effekten av vedvarende beiting, tunge tråkk laget av klover og husdyrgjødsel. De ville graseterne fulgte ikke med til Norge da isen trakk seg tilbake, men jordbrukerne som vandret inn i landet for 6000 år siden brakte med seg sau, geit og storfe som husdyr. Disse husdyrene bidrar til å skape leveområder for planter, sopp og insekter som har en evolusjonær tilpasning til store graseterer. Vi trenger mer kunnskap for å forstå økologien til disse artene og hvilke tiltak som sikrer artenes overlevelse. Jordbruk og beitebruk bidrar til å sikre leveområdene for en rekke arter. På denne måten kan vi si at bonden gjør disse artene en økosystemtjeneste ved å bruke arealene til matproduksjon.

Det internasjonale perspektivet får liten oppmerksomhet:

Jordbruk og matproduksjon har til alle tider satt økologiske fotavtrykk som avrenning av næringsstoffer, erosjon og landskapsendringer. Ved å innføre strenge miljøkrav som redusert jordarbeiding, grasdekte vannveier og gjødselnormer som ikke dekker plantenes næringsbehov, vil matproduksjonen i Norge reduseres. Dette vil føre til at vi må importere mer mat for å dekke matbehovet til egen befolkning. Den maten som vi importerer setter også økologiske fotavtrykk. Dersom norsk matproduksjon reduseres på grunn av strenge miljøkrav, og vi samtidig importerer mat fra land som stiller mindre strenge miljøkrav, vil den samlede globale miljøbelastningen øke.

Vår dato Vår referanse
02.01.2014 13/00980-4

Norges Bondelag mener det er en svakhet ved utredningen at utvalget ikke har drøftet dette viktige perspektivet.

Norge er en stor eksportør av olje, gass og kull fra Svalbard. I følge årsberetningen til Store Norske Spitsbergen Kulkompani produserte selskapet over 1,2 tusen tonn kull i 2012 til en salgsverdi på NOK 877,2 mill. Over 80 % av produksjonen ble eksportert til Tyskland, Spania, Danmark og Storbritannia hvor 85 % av volumet ble brukt i kullkraftverk. Samtidig har regjeringen budsjettet med å bruke 71 mill på kalking av sure vassdrag i Sør-Norge i 2014.

Norges Bondelag mener utvalget også burde drøfte Norges rolle som eksportør av olje, gass og kull og hvilke effekter dette har på økosystemene i form av sur nedbør og utslipp av klimagasser.

Grunnrentebeskatning og naturavgift:

Utvalget foreslår innføring av naturavgift og en gjennomgang av grunnrentebeskatningen. Norges Bondelag minner om at naturavgift ble utredet av Grønn Skattekommisjon i 1996. Her vises det til at en naturavgift-ordning reiser store prinsipielle og praktiske spørsmål. En slik ordning vil virke svært byråkratiserende, og er av tidligere regjeringer avvist. Etter vår oppfatning gjelder de samme motforestillinger fortsatt.

Landbruksstøtten:

Utvalget påpeker at jordbruksavtalens mange hensyn og mål har gitt et *”enormt og svært uoversiktlig virkemiddelapparat”*, og foreslår at hele landbruksstøtten gjennomgås. Norges Bondelag vil påpeke at det overordnede målet for landbruksstøtten er lønnsom matproduksjon i hele landet med minst mulig miljøpåvirkning.

Norges Bondelag minner om at de økonomiske prioriteringene av miljøordningene under jordbruksavtalen er årlig tema i jordbruksforhandlingene. Videre drøfter avtalepartene jevnlig behovet for justeringer og tilpasninger av ordningene.

Grønt partnerskap og betaling for økosystemtjenester:

For å beskytte aktuelle arter og naturtyper bruker miljømyndighetene ofte juridiske virkemidler som for eksempel forskrifter med angivelse av hvilke aktiviteter som er forbudt. Grunneier må da søke om dispensasjon fra disse reglene dersom han/hun ønsker å iverksette tiltak eller drive aktivt jordbruk/skogbruk på disse arealene. Dette fungerer for økosystemer og arter som ikke trenger skjøtselstiltak.

Norges Bondelag mener imidlertid at juridiske virkemidler er svært dårlig egnet for å beskytte arter og naturtyper som har tilhold i jordbrukets kulturlandskap. I dette landskapet er artene som man ønsker å beskytte avhengig av bondens aktivitet og små endringer i landskapet. Verneforskrifter og ordninger som for eksempel ”prioriterte arter” er svært rigide og skaper unødvendig byråkrati og konflikt med grunneierne. Som eksempel er det svært gode erfaringer med frivillige avtaler og økonomisk kompensasjon for å sikre grasarealer for hekking av åkerrikse i jordbrukslandskapet. Tilsvarende er det svært negative erfaringer med å sikre hekkeområdene til svarthalespove på Jæren gjennom ordningen ”prioriterte arter”.

Vår dato Vår referanse
02.01.2014 13/00980-4

Grønt Partnerskap, med sikring og skjøtting av områder gjennom frivillige avtaler mellom grunneiere/rettighetshavere og det offentlige, er flere steder forsøkt og evaluert av forskningsinstitusjoner med stor suksess. Dette er et alternativ til klassisk vern av naturområder. Norges Bondelag er derfor positiv til økt bruk av Grønt Partnerskap og betaling for økosystemtjenester som virkemiddel for å bevare truede arter og økosystemer i jordbrukets kulturlandskap. Vi mener blant annet at våtmarker og salamanderdammer er aktuelle kandidater for Grønt Partnerskap.

Tilskudd til hogst i bratt og ulendt terreng:

Norges Bondelag er sterkt uenig i utvalgets forslag om å avvikle ordningen med tilskudd til bygging av skogsbilveier og hogst i bratt og ulendt terreng. Vi mener det ikke er riktig, slik utvalget forutsetter, at det i hovedsak er skogarealer med stort biologisk mangfold som blir avvirket ved denne tilskuddsordningen. En stor andel av dette tilskuddet går til avvirkning av granplantefelt som ble plantet på 1950 – 1960-tallet på Vestlandet. Mange av de aktuelle hogstfeltene er plantefelt med sitkagran. Dette er ikke skogarealer med stort biologisk mangfold.

Norges Bondelag mener miljømyndighetene må benytte seg av de skogarealer som tilbys fra skogeierne gjennom frivillig vern i stedet for å avvikle en tilskuddsordning som har mange positive effekter for skogbruksnæringen.

Klima:

Norges Bondelag har over lang tid arbeidet med å analysere konsekvensene av klimaendringene for norsk landbruk, hvordan næringen selv kan redusere sine klimagassutslipp, og utvikling av nye fornybare energiformer. Vi ser med alvor på hastigheten som klimaet endrer seg med, og er bekymret over hvordan dette vil påvirke global og nasjonal matproduksjon. Norge er blitt avhengig av mer import av korn både til menneskeføde og kraftfôr. Samtidig ser vi at verdensmarkedsprisen på korn oftere tangerer vår nasjonale kornpris. En indikasjon på at tilførslene til oss kan svikte er at klimaendringene gir mer intens nedbør, mer langvarig tørke og svekkelse av viktige økosystemer.

For å redusere næringas utslipp av metan og lystgass, har vi i samarbeid med Avfall Norge og Bellona utarbeidet et forslag til en nasjonal biogass-strategi. Norges Bondelag oppfordrer Klima- og miljødepartementet til raskt å behandle en slik strategi. I land det er naturlig å sammenligne oss med, brukes det betydelige økonomiske virkemidler for å få i gang biogassproduksjon fra landbruk og matavfall. Vi mener det er nødvendig å utvikle et tilsvarende virkemiddelapparat her i landet.

Grønne sertifikater:

Grønne sertifikater har skapt grunnlag for utvikling av mye energi fra små vannfall. Så langt er 4 TWh utviklet, og ytterligere 10 TWh er i konsesjonskøen. Potensialet utenfor vernede vassdrag er av NVE anslått til å være på 30 TWh. Ordningen med grønne sertifikater gjelder i Norge bare for utbyggingsprosjekter som ferdigstilles innen 2020. Til sammenligning har Sverige valgt en mer fleksibel modell. Norges Bondelag mener man vil få en langt smidigere utvikling med sikrere finansieringsmuligheter og større

Vår dato	Vår referanse
02.01.2014	13/00980-4

realiseringsgrad dersom utløpsdatoen for elsertifikatene harmoniseres med de svenske reglene.

Norges Bondelag deler ikke utvalgets bekymring for at grønne sertifikater har store og negative konsekvenser for økosystemene og at ordningen ikke er tilstrekkelig utredet før den ble satt i gang. Tvert imot mener vi at det både er riktig og nødvendig å øke produksjonen av fornybar energi slik at vi kan fase ut bruken av fossil energi.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Arild Bustnes

Finn Erlend Ødegård